

TÜRK VE RUMEN DİLLERİNDE DEYİMLER*

TURKISH AND ROMANIAN İDIOMS

Mariana BUDU**

ÖZ

İnsanoğlu hangi toprak parçasında yaşarsa yaşasın, hangi dili konuşsa konuşsun, dünyadaki kimi durumlar, koşullar ve kavramlar karşısında birbirine yakın ya da ortak bir tutum içine girmektedir. Bu ortak tutumun dile yansıtma da birbirine eş ya da yakın anlatım yollarına başvurmaktadır. Bu anlatım yollarından biri de deyimlerdir. Deyimler, bir dilin anlatım yollarını, o dili konuşan toplumun geçmişini, yaşam biçimini, geleneklerini ve çeşitli özelliklerini belirten önemli ipuçları sağlamaktadır. Her dilin deyimlerinin kendine özgü yanları, nitelikleri bulunmaktadır. Bununla birlikte diller arasında deyimler açısından benzerlikler, yakınlıklar hatta eşlikler vardır.

Tarih boyunca Türk ve Rumen toplulukların arasında deyimler açısından etkileşim görülmektedir. Türk ve Rumen dillerinde *yapı ve anlam bakımından ortak deyimler, anlamları aynı ama yapıları farklı deyimler, anlamları farklı yapıları aynı deyimler ve Türkçeden Rumenceye geçen kelimelerle oluşan Rumen deyimleri* bulunmaktadır. Türkçeden Rumenceye geçen kelimelerle oluşan deyimleri, benzetme yoluyla yapılanlar, insanın fiziksel ve ruhsal niteliklerini anlatanlar, yüklemse, tam deyimler ve argo şeklinde kullananlar olarak incelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Rumen Dili, Deyim, Kültür, Anlam bilimi.

ABSTRACT

No matter where people live or which language they speak, there are some conditions in the world that are not conducive to peaceful co-existence. The common language of most is used in an expressive way, which typically includes idioms: they are an expression of the language, the community's past, a way of life and traditions, and highlights important cues. Each idiom in any given language has certain properties, but there are similarities between them, which can also be associated with a sense of closeness.

* 13-15 Ekim 2016 tarihleri arasında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından düzenlenen I. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan fakat basılmayan bildirinin gözden geçirilmiş ve ilaveler yapılarak genişletilmiş şeklidir.

** Uzman, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Slav Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Leh Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, marbudu31@gmail.com.

Through history, idioms have been a function of the interaction between Turkish and Romanian communities. Both languages have common idioms, with similar meanings, but sometimes they involve different syntax and structure. These idioms include Romanian words passed down from the Turkish – while the ones that include Romanian words were passed from the Turkish to the Romanians: these idioms describe the physical and spiritual nature of man. There are some slang idioms as well, which have been used to link people and communities: this is when we observe the positive use of language.

Keywords: Turkish Language, Romanian Language, Idioms, Culture, Semantics.

Giriş

Kültürün temel unsuru olarak kabul edilen ve sosyal bir müessese olan dil, durgun ve değişmez bir varlık değildir. Bir milletin duygu ve düşünce hazinesi dil vasıtası ile nesilden nesile aktarılır. Yüzyıllar içerisinde meydana gelen bu aktarımda her millet dilini ve kültürünü iyice yoğurur. Bu esnada her medeni milletin dili, karşılaştığı medeniyetlerden birçok kelime, deyim vs. alır.¹ Tarih boyunca Türk ve Rumen-Moldov toplulukları² arasında kültürel etkileşim dil vasıtasıyla oluşmuştur, bundan dolayı Rumen dili ve edebiyatında birçok Türkçe kelime, atasözleri ve deyimler görülmektedir. Emil Suciü'ya göre Rumen dilinde Türkçe kelime hazinesi yaklaşık 2.650'dir. Günümüzde, bu kelimelerin sayısı ise 1100'dür.³ Görüldüğü gibi Rumen halkları Türkçe kelimeleri benimseyip kullanmıştır ve kullanmaya devam etmektedir. Rumen halkları tarafından güçlü bir kullanım atasözlerinde de görülmektedir. Atasözlerinde, "Yemek, Dost, Dağ, Ölüm, Su" kavramların üzerinde yaptığımız incelemelerde çok sayıda ortak atasözler tespit etmiştik.⁴ Rumen dilinde Türkçe kelimeler⁵ ve ortak atasözleri üzerinde inceleme yaptığımızda çok sayıda ortak deyimler gözümüze çarptığından bu konuyu de ele almamız gerektiğini düşündük.

¹ Mustafa Özkan, *İnsan, İletişim ve Dil* Akademik Kitaplar Yay., İstanbul 2010, s. 79.

² Rumen-Moldov toplulukları makalenin devamında sadece Rumen topluluğu/Rumen dili kullanılmaktadır. Moldov topluluğunun dili Rumen dili kabul edildiğinden bu iki topluluğun dillerini ayırmaya gerek duymuyorum. Türkçe kelime, atasözü ve deyimleri Rumen dilinde görüldüğü gibi Moldov topluluğun, dilinde de görülmektedir.

³ Emil Suciü, *101 Cuvinte De Oricine Turcă*, Editura Humanitas, Bucureşti 2013, s. 31.

⁴ Mariana Budu, "Türk ve Moldov Atasözlerindeki "Yemek" Kavramının Karşılaştırmalı Biçimde İncelenmesi", *3rd International Conference On Language And Literature Turkish In Europe-Udek*, 30 Ekim- 1 Nisan 2014, Tiran-Albania, V. I, s. 325-337; Mariana Budu-S. Ay, "Atasözlerinden Hareketle Türk Ve Moldov Kültüründe Dağ Motifi", *XXV. Uluslararası Kibatek Edebiyat Sempozyumu, Edebiyatta Dağ*, (Yay. Haz. Metin Turan), Başkent Klşe Matbaacılık, Ankara 2013, s. 107-117.

⁵ Mariana Budu, "Türkçeden Rumenceye Geçen Kelimelerin Fono-Semantik Başkalaşması", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 53, sy. 53, s. 1-18.

A. Deyimin Tanımları

Yapılan incelemelerde deyimler çeşitli şekilde tarif edilmiştir: Genellikle gerçek anlamdan az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir.⁶ Çekiçi bir anlatım kılığı taşıyan ve çoğunun gerçek anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük toplulukları.⁷ Belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür.⁸ Deyimler genellikle gerçek anlamı dışında kullanılarak, bir düşüncüyü dile getirmek üzere, birden çok kelimedenden kurulan kalıplaşmış öğelerdir.⁹

Rumenceye deyim “expresie” terimiyle karşılanmaktadır. Rumencede “expresie”, bir duyguyu ya da bir düşüncüyü yan anlamında kullanılmasıyla oluşan söz olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Görüldüğü gibi deyimler hem Türkçe hem Rumencede bir düşüncüyü dile getirmek üzere gerçek anlamı dışında kullanılarak kurulan kalıplaşmış sözler olarak tanımlanmaktadır.

1. Türkçe ve Rumencede Yapı ve Anlam Bakımından Ortak Kullanılan Deyimler

Bu bölümde Türkçe ve Rumencede ortak kullanılan deyimler incelenmiştir. Bu deyimleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Arayı yapmak - a face cuiva aralic “birine yardımda bulunmak”. (*Bir şeyin kaymağını almak (yemek) - a lua caimacul* “bir şeyin en büyük payını almak veya kârını ele geçirmek”. *Keyif vermek - a da un chef* “neşe vermek; sarhoş etmek”. (*Birine) fitil vermek - a da fitil* “birini kızdırmak, azdırmak veya bir olayı kışkırtmak”. *Belasını bulmak - a-şi gâsi beleaua* “hak ettiği cezayı görmek”. *Belaya çatmak (girmek veya uğramak) - a se vîri (bâga) în belea* “beklenmedik bir bela ile karşılaşmak”. *Dadılık etmek - a face pe dâdacă* “çocuk bakıcılığı ile uğraşmak”. *Papara (paparasını) yemek - a mînca papară* “azar işitmek”. *Şaşı bakmak - a privi saşiu* “ters bakmak”. (*Birinin) keyfini yapmak - a face cuiva pe chef* “her türlü istek ve dileği yerine getirmek”. *Salma gezmek (dolaşmak) - a umbra derbedeu* “başiboş hayvan gibi dolaşmak”. *Hakkından gelmek - a-i veni (cuiva sau la ceva) de hac* “zor bir işi başarı ile sona erdirmek”. *Meydana çıkarmak - a scoate în maidan ve meydana gelmek - a ajunce la maidan* “ortaya çıkarmak, belli etmek, açıklığa kavuşmak”. *Hem kel hem fodul - şi chel şi fudul* “yetenekli olmadığı halde üstünlük taslayan”. *Hâli kalmamak - a nu avea*

⁶ *Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara 2011, s. 651.

⁷ Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*, Engin Yay., Ankara 2007, s. 49.

⁸ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, TDK Yay., Ankara 2007, s. 35.

⁹ Mustafa Özkan, “Deyimleşmiş İkilemeler”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II*, 20-26 Eylül 2004, TDK Yay., Ankara 2004, s. 2291.

¹⁰ *DEXI Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Române*, Gunivas, İtalia 2007, s. 697.

hal sa.... “gücü, takatı, eski durumu kalmamak”. *Hapı yutmak - a îngiți hapul* “kötü bir duruma düşmek”. *Birinin hatırını kırmak - a strica hatîrul cuiva* “birini gücendirmek”. *(Birinin) hatırını saymak - a pâzi hatîrul cuiva* “gerekli saygıyı göstermek” anlamında kullanılmaktadır. *Makas değiştirmek - a schimba macazul* “tuttuğu yol ve yöntemden vazgeçip başka bir yöne yönelmek”. *Mascara etmek - a face de mascara* ve *maskaraya almak - a da de mascara* “bir kimseyi veya şeyi gülünç ve şerefsiz duruma düşürmek”. *Para etmemek - a nu face parale* “değeri olmamak”. *Para etmek - a face parale* “değeri olmak”. *Seftah etmek - a face saf-tea* “başlamak, esnaf sabahleyin ilk alışverişi yapmak”. *Temenna etmek - a face temenele* “selam vermek”. *Değeri pahasına satılmamak ve beş para etmez - a nu avea valoare* “değeri olmamak”. *Trampa yapmak - a-i face trompa* “ara yapmak”. *Helal olsun - a-i fi halal* “bir hizmet veya özverinin istenilerek yapıldığını ve takdir edildiğini göstermek”. *Ne haber? - Cum ți-e habarul?* “nasılsın, işler nasıl gidiyor? *Hakkından gelmek - a veni (cuiva sau la ceva) de hac* “zor bir işi başarı ile sona edirmek; yenmek, öç almak veya cezasını çekmek”. *Haz almak - a face haz* “hoşlanmak, keyif almak”. *Helal olsun - halal să-ți fie* “helal olsun sana”. *(Birinin) keyfini yapmak - a face cuiva pe chef* „türlü istek ve dileği yerine getirmek”. *Lafını etmek - a șede la lafuri* “birinden veya bir konudan söz etmek, onunla ilgili olarak konuşmak”. *Mezada çıkartmak - a scoate la mezat* “açık çıkartma yoluyla bir malı satışa çıkartmak”. *Çırpıya gitmek - (a merge, a trage) ca pe ciripie* “bir çizgi veya sıra üzerine gitmek”.

2. Türkçe ve Rumencede Anlamları Aynı ama Yapıları Bakımından Farklı Deyimler

Fit sokmak (vermek) deyimini Türkçede “sok-, ver-“ fiili kullanırken Rumencede *a trage la fit* “a trage: çek-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde “arayı açmak” anlamında kullanılmaktadır. Türkçede *(Birinin) hatırı için* deyimini “için” edatıyla kurulmuştur Rumencede ise *a face (cuiva) un hatîr* “a face: yap-“ fiiliyle kullanılmakta ve “gönlü hoş olsun” anlamında kullanılmaktadır. *(Bir şeyin) keyfini çıkarmak* Türkçede “çıkır-“ fiili kullanılırken Rumencede *a-și face chefîl* “a-și face: yap-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde “bir şeyden iyice tat almak”, anlamında kullanılmaktadır. Türkçede *(Bir şeyi) çorba etmek* „et-, fiili kullanılırken Rumencede *a pune pe toți întro ciorbă* „a pune: koy-, fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde „karıştırmak, ayırım yapmamak” anlamında kullanılmaktadır. Karışmak, başkasının işine burunu sokmak anlamında başka bir Rumence deyim *A se amesteca în ciorba altuia* [başkasının çorbasına karışmak] burada da „a se amesteca: karış-, fiili kullanılmaktadır. Türkçede *(Bir yeri) curcunaya çevirmek* deyimini „çevir-, fiili kullanılırken Rumencede *a juca pe cineva giurgină* “a juca: oynat-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde „(birinin) ortalığı karışık, gürültülü duruma sokmak” anlamında kullanılmaktadır. Türkçe *curcuna* kelimesi Rumenceye *giurgină* şeklinde geçmiştir.

Haraç mezat satmak deyimini Türkçede “sat-“ fiili kullanılırken Rumencede *a striga mezat* “a striga: bağır-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde “açık artırma ile satmak” anlamında kullanılmaktadır. *Üstüne perde çekmek* deyimini Türkçede “çek-“ fiili kullanılırken Rumencede *A pune perdea la ochi* [gözüne perde koy-mak] „a pune: koy-“, fiili ile kullanılmaktadır. Her iki dilde „isteyerek örtmek, gizlemek” anlamında kullanılmaktadır. Türkçede *perde çekmek* deyiminde “çek-“ fiili kullanılırken Rumencede *A se da după perdea* [perde arkasında çekilmek] “a se da: çekil-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde 1) bir şeyin önüne perde get-mek; 2) gözlemek, örtmek anlamında kullanılmaktadır.

Türkçede *keyfi bozulmak* deyimini “boz-“ fiili kullanılırken Rumencede *A fi fără chef* [keyfsiz olmak] „a fi: ol-“, fiili kullanılır ve „moralsız olmak, canı sıkılmak” anlamında kullanılmaktadır. *Haz duymak* deyimini Türkçede “duy-“ fiili ile kullanılırken Rumencede *Ştii că ai haz?* „ştii: bil-“, fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde „hoşlanmak” anlamındadır. *Davul çalmak (dövmek)* Türkçede “çal-, döv-“ fiili kullanılırken Rumencede *a scoate la maidan* [meydana çıkartmak] “a scoate: çıkart-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde “bir şeyi herkesin haber alabileceği biçimde ortaya yaymak” anlamındadır. Türkçede *yer açmak* deyimini “aç-“ fiili kullanılırken Rumencede *a face maidan* [meydan yapmak] “a face: yap-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde “yer açmak” anlamında kullanılmaktadır.

Kemeri dolu olmak deyimini Türkçede “ol-“ fiili kullanılırken Rumencede *a avea la chimir* [kemerde bulundurmak] “a avea: sahip ol-“ fiili kullanılmaktadır. Her iki dilde “zengin olmak” anlamında kullanılmaktadır. Bu deyimın yanı sıra bir de *a fi doldora de bani* [Parayla dolu olmak] deyimini de kullanılmaktadır. *Doldora* kelimesi, Türkçe *dolu* kelimesinden gelmektedir.

Türkçede *tamam gelmek* deyimini zarf+fiil yapısında Rumencede ise *a veni taman la timp* [tam vaktinde gelmek] fiil+zarf+yer tamlayıcısı yapısındadır. Her iki dilde “bir şeye uygun düşmek” anlamında kullanılmaktadır. Rumenceye bu deyim e eş olarak *Taman acolo unde trebuia* [Gerktiğinde] deyimini de kullanılmaktadır.

Birini zıvanadan çıkarmak deyimini Rumencede *a scoate (pe cineva) din balamale* [birini meteseden çıkartmak] şeklindedir. Her iki dilde „(birini) kızdırmak” anlamında kullanılsa da Türkçede „zıvanadan çıkartmak” kullanılırken Rumencede „menteseden çıkartmak” kullanılmaktadır.

Türkçede *meydan dayağı çekmek* deyimini Rumencede *a cărăbăni cuiva pumnii* [(birine) dayak atmak] şeklindedir. Her iki dilde „birini dövmek” anlamında kullanılmaktadır. Fakat, Türkçede „meydan” kelimesi kullanılırken Rumenceye “yumruk” kelimesi kullanılmaktadır. Türkçede “çek-“ fiili Rumenceye “a cărăbăni” şeklinde geçmiştir ve „gitmek, hızlıca gitmek; atmak, vermek”

anlamalarını taşımaktadır. „Çek-“, fiili ile Rumenceye geçen diğer bir deyim *a se cārăbăni* [kendini çekmek] „gizlice gitmek, terketmek” anlamındadır ve Türkçe *el ayak çekmek* şeklindedir.

Beş para etmez Türkçede “beş para” kullanılırken Rumencede *a nu face două parale* [iki para etmemek] “iki para” şeklinde kullanılır ve “hiçbir değeri yok, işe yaramaz” anlamında kullanılmaktadır.

3. Türkçe ve Rumencede Anlamları Farklı Yapıları Aynı Deyimler

Türkçede *haram yemek* “Türk toplumun gelenek ve göreneklerine veya dinî kurallarına aykırı olarak bir şeyi kendi yararına kullanmak, sahiplenmek” anlamında kullanılan deyim Rumencede *a mânca haram* “boş konuşmak” anlamında kullanılmaktadır.

Türkçede *kantara çekmek* “bir şeyi tartmak” deyimini Rumencede *a trace la cântar* [kantardan geçmek/kantara çekmek] “bir şeyin önemli, değerli olması” anlamında kullanılmaktadır.

Türkçede *üstüne tuz biber ekme* “üzüntüyü, kusuru artıracak durum yaratmak” deyimini Rumencede *a face cu sare și piper* „birini azarlamak” anlamında kullanılmaktadır.

Türkçede *dolap çevirmek* “hile ile iş çevirmek” deyimini Rumencede *a întorace (pe cineva) ca în dulap* [(birine) dolap çevirmek] “birine küfretmek” anlamında kullanılmaktadır.

4. Türkçeden Rumenceye Geçen Kelimelerle Oluşan Rumence Deyimler

a) Benzetme Yoluyla Yapılan Deyimler

Lüle Rumenceye *lulea* “tütün çubuğu” anlamıyla geçmiştir ve *a fi îndrăgostit lulea* [lüle gibi aşık olmak] „çok sevmek” anlamında kullanılmaktadır. *A ajunce la lulele* [lüleye yakalanmak] „çok fakir olmak” anlamında kullanılmaktadır. *A (se) îmbăta lulea* [lüle gibi sarhoş olmak] „sarhoş olmak” anlamında kullanılmaktadır.

Pilav kelimesi Rumenceye *pilaf* şeklinde geçmiştir ve *a face pilaf* [pilav yapmak] deyimini “birini iyice dövmek” anlamında kullanılmaktadır.

*Ulak*¹¹ kelimesi Rumenceye *olac* şeklinde ve aynı anlamla geçmiştir ve *în cai de olac* [haberle] deyimini „atlarla haber göndermek” anlamında kullanılmaktadır.

¹¹ Haberci.

Deyimlerimizin bir bölümünde, benzetmelerden yararlandığımızı görmekteyiz. Türkçede “gibi” edatı ile oluşan bu deyimler Rumenceye “ca” [ka] edatı ile yapılmaktadır.

*Bayar*¹² kelimesi Rumenceye *boier* “toprak sahibi, soylu” şeklinde geçmiştir ve *a dormi ca un boier* [bay gibi uyumak] deyiminde „rahat, sıkıntısız uyumak” anlamında kullanılmaktadır.

*Budak*¹³ kelimesi Rumenceye *butuc* “kütük, kök” şeklinde geçmiştir ve *a fi ca butucul* [budak gibi olmak] “aptal olmak” anlamında kullanılmaktadır. Diğer bir deyim *a sta ca un butuc* [budak gibi hareketsiz durmak].

*Bodrum*¹⁴ kelimesi Rumenceye *pod* “çatı ile bina arasında bölüm” şeklinde geçmiştir ve *a cădea ca din pod* [bodrumdan düşmek gibi] deyiminde “şaşa kalmak” anlamında kullanılmaktadır. Pod kelimesiyle oluşan ve benzetme yoluyla kurulan diğer deyimler *a călca ca din pod* [bodrumdan basar gibi] „emin adımlarla yürümek”; *a se uita (ca) din pod* [bodrumdan bakmak gibi] „yukardan bakmak”, kendine güvenen insanlar için kullanılmaktadır.

Hamal kelimesi Rumenceye *hamal* şeklinde geçmiştir ve *a munci ca un hamal* [hamal gibi çalışmak] deyiminde “çok ve ağırdan çalışmak” anlamında kullanılmaktadır.

Kutu kelimesi Rumenceye *cutie* şeklinde geçmiştir ve *ca din cutie* [kutudan çıkmış gibi] deyiminde “iyi giyimli, bakımlı” anlamında kullanılmaktadır.

*Şirret*¹⁵ kelimesi Rumenceye *şiret* (-eată) „kurnaz” şeklinde geçmiştir ve *a fi şiret ca oaita* [koyun gibi kurnaz olmak] deyiminde „aptal olmak” anlamında kullanılmaktadır.

Türkçede *boğa gibi* deyimi Rumenceye *a fi buhaiul satului* [köyün boğası olmak] her iki dilde “güçlü görünen, vücudu iyi gelişmiş (delikanlı)” için kullanılmaktadır.

b) İnsanların Fiziksel ve Ruhsal Niteliklerini Anlatan Deyimler

İnsanların fiziksel niteliklerini gösteren deyimler:

A fi gol chilug şî gros butuc [chel gibi çıplak ve budak gibi kalın olmak] deyimi bütün varlığını içki için harcayan biri için kullanılmaktadır. Bu deyimde

¹² Ekilmemiş toprak.

¹³ 1. Ağacın dal olarak sürgünü; 2. Dal.

¹⁴ Bir yapının yol düzeyinden aşağıda kalan bölüm.

¹⁵ Kötü, kavgacı (kişi).

„budak gibi kalın” doğadaki nesne insana benzetilmiştir. *A avea slugi din butuci* [budaktan yardımcıya sahip olmak] deyimini „olmayan yardımcı ile övünmek” anlamında kullanılmaktadır. Bu deyimde de doğadaki nesne insana aktarılmıştır. Budaktan yardımcı görünürde yardımcıya sahip olmak anlamında kullanılmaktadır. *A dormi butuc* [budak gibi uyumak] deyimini „kütük gibi uyumak”. Bu deyimde de çok derin ve hareketsiz uyuyan insan budağa benzetilmiştir.

İnsanların ruhsal niteliklerini gösteren deyimler:

Derbeder kelimesi Rumenceye *derbedeu* “serseri, tembel, başıboş” anlamıyla geçmiştir ve *a umbla derbedeu* [derbeder dolaşmak] deyimini “başıboş dolaşmak” anlamında kullanılmaktadır. *Haydut*¹⁶ kelimesi Rumenceye *haiduc* “çapulcu; sınır asker” anlamlarıyla geçmiştir ve *a hayduci* [haydutluk yapmak] “haydutluk etmek, eşkiyalık yapmak” anlamında kullanılmaktadır. *Karagöz* kelimesi Rumenceye *caragios* “kukla oyunu; soytarı” anlamıyla geçmiştir ve *a fi caragios* [komik olmak] anlamında kullanılmaktadır. *Mascara*¹⁷ kelimesi Rumenceye *măscară* „soytarı, komik, alçak, rezil” anlamlarıyla geçmiştir ve *a face măscara* [maskara yapmak] „birine gülmek” anlamında kullanılmaktadır.

*Müft*¹⁸ kelimesi Rumenceye *moft* “naz” anlamıyla geçmiştir ve *a umbla cu mofuri* [nazlı dolaşmak] deyimini “nazlanmak” anlamında kullanılır. *Mülk* kelimesi Rumenceye *meleag* şeklinde ve taşınmaz mal, arsa anlamında kullanılmaktadır. Rumencede *a umbla meleagurile* [mülk dolaşmak] “boş boş dolaşmak” anlamında kullanılmaktadır. Aynı şekilde *a şti meleagurile* [mülk bilmek] “birinin sırlarını” bilmek anlamında kullanılmaktadır.

c) Yüklemsel Kuruluşlar

A ieşi abraş [abraş çıkmak] “bir şeyi yapamamak”. *A face (cuiva) alai* [birine alay yapmak] “birine şenlik düzenlemek”. *A face alişveriş* [satın almak, pazarlık etmek] “iyi bir şey yapmak yerine herşeyi birbirine karıştırmak”. *A fi (a ajunge) la aman* [sıkıntıda olmak]. *A lăsa pe cineva la aman* [Birini sıkıntı içine bırakmak] „birine ihtiyacı olduğunda yanında olmamak, sıkıntı içinde bırakmak”. *A zice aman* [aman demek] „genellikle bir insan sıkıntıda olduğunu, sıkıntıda olan birinin yanında bulunmamak, yardım etmemek”. *Una spunem başca ne-nşelegem* [başka konuşup başka yapmak] “farklı konuşup farklı anlaşmak”.

*Bızdık*¹⁹ kelimesi Rumenceye *bızdic* şeklinde geçmiştir. *A-i sări bızdicul* [bızdığı atlamak] „küşmek, hafifce kırılma” anlamında kullanılmaktadır. Aynı

¹⁶ 1. Silahlı soygun yapan kimse, eşkiya, şaki; 2. Yaramaz, sevimli çocuk.

¹⁷ 1. Eğlendirici, sevimli, güldürücü, hoş. 2. Şerefsiz, rezil. 3. Karnaval; 4. Rimel.

¹⁸ Bedava, beleş.

¹⁹ Ufak çocuk.

şekilde *a-i veni bîzdicul* [bızdığı gelmek] deyimini „bir şey istemek (yemek için)” anlamında kullanılmaktadır.

*Bozdoğan*²⁰ kelimesi Rumenceye *buzdugan* şeklinde ve “gürz, topuz” anlamıyla geçmiştir. *A nu scăpa de buzdogan* [Bozdoğan dan kurtulmamak] deyimini „cezadan kurtulamamak” anlamında kullanılmaktadır. *A-şi pune capul pe butuc* [budağa kafa koymak] „risk almak” anlamında kullanılmaktadır.

*Düğün*²¹ kelimesi Rumenceye *duium* “topluluk, kalabalık” anlamıyla geçmiştir ve *cu duiumul* [düğün ile] “kalabalıkla olmak, dolaşmak” anlamında kullanılmaktadır. *Çatak*²² kelimesi Rumenceye *ceată* şeklindedir ve „topluluk, cete, grup; sürü” anlamlarıyla geçmiştir. Rumenceye *a face ceată cu cineva* [biriyle kavga etmek] anlamında kullanılmaktadır. *Çıkm*²³ kelimesi Rumenceye *ciochină* şeklinde ve „bohça” anlamıyla geçmiştir. Rumencede *a pune ceva la ciochină* [Çıkına birşey koymak] „birşeyi unutmak” anlamında kullanılmaktadır. *Çöl*²⁴ kelimesi Rumenceye *giol* şeklinde ve “aşık oynunda eldeki aşıkların toplama” anlamıyla geçmiştir. Rumencede *A face (a da) pui de giol* [Tüm aşıkları ütmek] “hırsızlık yapmak” anlamında kullanılmaktadır. Aynı şekilde *a da gioale* [gioale vermek] “birinin (ayaklarını) vurmak” anlamında kullanılmaktadır.

Çomak kelimesi Rumenceye *ciomag* “çomak, sopa” anlamıyla geçmiştir. Rumencede *a şti de ciomag* [çomağı bilmek] “korku bilmek” anlamında kullanılmaktadır. *Çorap* kelimesi Rumenceye *ciorap* şeklinde geçmiştir ve *a stînge banii la ciorap* [çoraba para biriktirmek] “para biriktirmek” anlamında kullanılmaktadır. *Çubuk*²⁵ kelimesi Rumenceye *ciubuc* “pipo çubuğu” anlamıyla geçmiştir ve *a da ciubuc* [çubuk vermek] “rüşvet veya bahşiş vermek” anlamında kullanılmaktadır. Aynı şekilde *a aprinde ciubuc* [çubuk yakmak] “sigara içmek” anlamında kullanılmaktadır.

Düşman kelimesi Rumenceye *duşman* şeklinde geçmiştir ve *a se pune cu duşmanul la cale* [düşman ile masaya oturmak] “düşman ile anlaşmak” anlamında kullanılmaktadır. Aynı şekilde *a trece la duşman* [düşmana geçmek] “düşman tarafına geçmek” anlamında kullanılmaktadır.

*Fiti*²⁶ kelimesi Rumenceye *fitil* “fitil, lamba fitili; kışkıрма” anlamlarıyla geçmiştir ve *a băga (a vîri) un fitil* [fitil sokmak], *a umbla cu fitil* [fitille dolaş-

²⁰ 1. Bir doğan türü; 2. Yeniciler tarafından kullanılan ve atların eyerlerinde asılı duran altı toplu gürz.

²¹ Evlenme dolayısıyla yapılan tören, eğlence.

²² 1. İki dağ yamacının keşilmesi ile oluşmuş dere yatağı; 2. Yapışık, ikiz meyve. 3. Kavgacı.

²³ Bir beze sarılarak düğümlenmiş küçük bohça, çıktı.

²⁴ Sahra.

²⁵ 1. Körpe dal; 2. Deđnek; 3. Pipo cubuđu.

²⁶ 1. Lampada, kandilde ve mumda yağın, çakmakta benzinin yanmasını sağlayan, türlü biçimlerde bükülmüş veya dokunmuş pamuktan yapılan genellikle yağ çekici madde; 2. Derin yaraların tedavisinde, yara içine salı-

mak] ve *a da fitil* [fitil vermek] deyimleri „kışkırtmak” anlamında kullanılmaktadır.

*Hâl*²⁷ kelimesi Rumenceye *hal* “durum, kötü durum” anlamıyla geçmiştir ve *într-un hal fară de hal* [halde halsiz] “hâlsiz hâlde olan, kötü durumda olmak” anlamında kullanılmaktadır. Aynı şekilde *A nu avea hal să...* [Hâli olmamak]. *Huzur*²⁸ kelimesi Rumenceye *huzur* “huzur; sesizlik; sakinlik; tenbelik; bolluk” anlamlarıyla geçmiştir ve *a trăi în huzur* [huzurlu yaşamak] „rahat yaşamak” anlamında kullanılmaktadır.

*Kalabalık*²⁹ kelimesi Rumenceye *calabalíc* “bagaj, yük, eşya; kargaşa, şamata” anlamlarıyla geçmiştir ve *a-și face calabalícul* [kalabalığını yapmak] “hızlı bir şekilde ayrılmak, gitmek” anlamında kullanılmaktadır. *Kerem*³⁰ kelimesi Rumenceye *cherem* “hizmet, yardım” anlamıyla geçmiştir ve *a fi la cheremul cuiva* [birinin kereminde bulunmak] “birinin esirgemesi altında bulunmak” anlamında kullanılmaktadır. Aynı şekilde *a nu-i cunveni cuiva la cherem* [birinin kereminde bulunmakta hoşlanmamak] “hoşlanmamak” anlamında kullanılmaktadır.

Leş kelimesi Rumenceye *leș* şeklinde geçmiştir ve *a leșina* [bayılmak] “bir şeyi çok beğenmek” anlamında kullanılmaktadır. *Merkez* kelimesi Rumenceye *merchez* “merkez, orta, önemli nokta, uygun durum, ustalık” anlamlarıyla geçmiştir ve *a-i veni la merchez* [merkezine gelmek] “uygun bulmak” anlamında kullanılmaktadır. *Nazar* kelimesi Rumenceye *nazar* “dikkat, bakış, görüş; korku” şeklinde geçmiştir ve *cu nazar* [nazarıyla] korkak biri için kullanılmaktadır. *Palavra* kelimesi Rumenceye *palavră* şeklinde geçmiştir ve *a sta la palavră* „sohbet etmek” anlamında kullanılmaktadır.

*Paye*³¹ kelimesi Rumenceye *paia* “basamak, derece” anlamıyla geçmiştir ve *a-i da cuiva paiale* [birine paye vermek] “iltifat etmek” anlamında kullanılmaktadır. *Peşin*³² kelimesi Rumenceye *peșin* “derhal, hemen” anlamıyla geçmiştir ve *a plăti cuiva peșin* [peşin ödeme] “hemen ödeme yapmak” anlamında kul-

nan steril gazlı bez şeridi; 3. Anüse konulan donmuş yağ kıvamında ve koni biçiminde ilaç; 4. Eskiden topları ve şimdi lağınları ateşlemekte kullanılan kaytan biçiminde tutuşturucu madde; 5. Kumaşın altına kaytan biçiminde bükülmüş bir şey koyup üstten dikerek yapılan kabartma yol; 6. Koltuk, sandalye vb. oturlan eşyanın yapımında dikiş veya çivileri gizlemekte kullanılan şerit; 7. Yollu bir biçimde dokunmuş kumaş; 8. Elli kâğıtla oynanan ve en az sayısı olanın kazanması kuralına dayanan bir iskambil oyunu; 9. 0,0125 gram olan ağırlık ölçü birimi.

²⁷ 1. Şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayan zaman. 2. Oluş, bulunuş, suret, keyfiyet, durum.

²⁸ 1. Dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı; 2. ön, yan, kat, makam; 3. Bir yerde bulunma; 4. Padişah katı.

²⁹ 1. Çok sayıda insan topluluğu; 2. Gereksiz, karışık şeyler topluluğu; 3. Sayıca çok.

³⁰ 1. Soyluluk, ululuk, asalet. 2. Bağış olarak vermek, lütuf.

³¹ Rütbe, derece.

³² 1. Bir alışverişte, alışveriş yapıldığı anda, alınan şeyin tesliminden önce veya teslimiyle birlikte ödenen, veresiye karşılığı. 2. Çalışmadan verilen (ücret, aylık); 3. Daha önce, önceden.

lanılmaktadır. *Renk*³³ kelimesi Rumenceye *renghi* “şaka, oyun” anlamıyla geçmiştir ve *a juca cuiva rengiul* [birine renk oynamak] “birine eşek şakası yapmak” anlamında kullanılmaktadır.

*Saka*³⁴ kelimesi Rumenceye *saca* “su taşıma işi, su nakliyatı” anlamıyla geçmiştir ve *a vinde apă la sacagiu* [sakacıya su satmak] anlamında kullanılmaktadır. *Selamet* kelimesi Rumenceye *selemet, selamet* şeklinde geçmiştir ve *a scoate (pe cineva) la selamet* [birini selamete çıkartmak] “birini yıkmak, kızdırmak” anlamında kullanılmaktadır. *Şah*³⁵ kelimesi Rumenceye *şah* “satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş” anlamıyla geçmiştir ve *a da şah* [şah vermek] “birini kötü duruma sokmak” anlamında kullanılmaktadır. *A fine în şah* [şahta tutmak] “birini tedirginlik içinde tutmak”. *A face şah şi mat* [şah mat yapmak] “kazanmak” anlamlarla kullanılmaktadır.

Şaka kelimesi Rumenceye *şagă* şeklinde geçmiştir ve *a face şagă* [şaka yapmak]. *Nu-i vremea de şagă* [şaka zamanı değil]. *A se întrece cu şaga* [şaka ile yarışmak] „abartmak”. *A se îngroşa şaga* [şakayı abartmak] „durumu kötüye gitmesi”. *A lăsa şaga* [şakayı bırakmak]. *A trece pe cineva cu şaga* [şaka ile birini geçmek] „alaya almak” anlamlarla kullanılmaktadır.

Şart kelimesi Rumenceye *şart* şeklinde geçmiştir ve *cu fără şart* [şartsız]. *Pe şart* [Şartıyla] anlamlarla kullanılmaktadır. Şirret kelimesiyle *a se trage de şireturi* [şiretlik etmek] deyimini „yakınlık göstermek (olumsuz anlamındadır)” anlamında kullanılmaktadır. *Tabiat*³⁶ kelimesi Rumenceye *tabiet* anlamıyla geçmiştir ve *a-şi face tabietul* [tabiatını yapmak] “istediğini yapmak”. *A strica tabietul* [tabiatı bozmak] “birinin keyfini bozmak” anlamlarıyla kullanılmaktadır.

*Takla*³⁷ kelimesi Rumenceye *takla* “sohbet” anlamıyla geçmiştir ve *a sta la taklale* [taklaya oturmak] “sohbet etmek” anlamıyla kullanılmaktadır. *Tayfa*³⁸ kelimesi Rumenceye *tăifas* “sohbet etmek” anlamındadır ve *a sta la tăifas* “dedikodu yapmak” anlamında kullanılmaktadır. *Tebdil*³⁹ kelimesi Rumenceye *teptil* “sesizce hareket etmek” anlamındadır ve *a umbla tiptil* “Sesizce dolaşmak, takip etmek” anlamında kullanılmaktadır. *Temenna*⁴⁰ kelimesi Rumenceye *temenea* “öne doğru eğildikten sonra doğrulurken eli başa götürerek verilen selam” an-

³³ Cisimler tarafından yansılan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

³⁴ 1. Evlere, çeşmeden su taşımayı iş edinmiş olan kimse. 2. Kırsal bölgelerde sulama işlerini düzenleyen ve denetleyen kimse.

³⁵ 1. *tar*: İran veya Afgan hükümdarı. 2. Satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş; 3. Benzerlerine oranla en üstün, en güzel, en iyi.

³⁶ 1. Doğa; 2. Doğal özellik; 3. Huy, karakter.

³⁷ Yuvarlanmak.

³⁸ 1. Ev halkı, aile. 2. Yakın, hısım akraba. 3. Aynı işi yapan topluluk.

³⁹ Değiştirme.

⁴⁰ Öne doğru eğildikten sonra doğrulurken eli başa götürerek verilen selam.

lamındadır ve *a face temenele* “saygı ile selamlamak”. *Toptan* kelimesi Rumenceye *toptan* “toptan, görüldü, bol, çok” anlamındadır ve *a vinde toptanul* “toptan satmak”. *A lua toptanul*. “çokça satın almak”. *Topuz*⁴¹ kelimesi Rumenceye *topus* “ucu top silah” anlamındadır ve *a lua cu topuzul* “zorla almak.” *Zapt*⁴² kelimesi Rumenceye *zapt* “alma, zorla alma” anlamındadır ve *a face un lucru zapt* “zorla almak ele geçirmek”. *Zor* kelimesi Rumenceye *zor* “acele, çabuk, sıkıntı” anlamındadır ve *a lua la zor* “zorla almak”, *cu zorul* “zorla”, *a nu avea zor de cineva*. “hiç kimseyle ilgilenmemek”, *a da zor* “çok çalışmak”, *a avea zor* “acelesi olmak”.

e) Tam Deyimler

İçerdikleri öğeler bir bütün hâlinde yeni bir anlam yansıttıkları için “tam deyim” olarak nitelenmekte, ayrıca somutlaştırma niteliği taşımaktadır.

*Basma*⁴³ kelimesi Rumenceye *basma* “başörtüsü” anlamındadır ve *a scoate (pe cineva) basma kurată* [(birini) başörtüsü gibi temiz çıkartmak] deyimini „birini kötü durumdan çıkarmak, suçtan kurtarmak” anlamında kullanılmaktadır. *Dara*⁴⁴ kelimesi Rumenceye *ara/dara* “tartıyla tartılana ait olmayan ağırlık” anlamıyla geçmiştir ve *mai mare dara decît ocaua*. [Darayı okka gibi büyütmek] ”önemsiz bir iş için boşuna çalışmak, çabalamak” anlamında kullanılmaktadır. *Fes*⁴⁵ kelimesi Rumenceye *fes* “kışlık şapka” anlamıyla geçmiştir ve *a turti fesul* [fesi ezemek] deyimini “utanılacak bir şey yapmak” anlamında kullanılmaktadır. *Hazine*⁴⁶ kelimesi Rumenceye *hazna* “dolap, kiler; hazine; huzur; mutluluk” anlamlarıyla geçmiştir ve *nu-şi găşeşte hazna* [hazineyi bulamamak] deyimini „huzuru bulamamak” anlamında kullanılmaktadır. *İbrişim* kelimesi Rumenceye *ibrişin, ibrişim* şeklinde geçmiştir ve *a-i trage cu ibrişin pe la nas* [ibrişim ile burunundan geçmek] deyimini “sitem etmek” anlamında kullanılmaktadır. Aynı şekilde *a merge ibrişim* [ibrişim yürümek] deyimini “bir iş hızlı bir şekilde gelişmesi” anlamında kullanılmaktadır. *Kaftan* kelimesi Rumenceye *caftan* “(osmanlılarda giyinen) uzun elbise” şeklinde geçmiştir ve *a se îmbrăca cu caftan* [kaftan giymek] deyimini „baylık rütbeye yükselmek” anlamında kullanılmaktadır. *Kalıp* kelimesi Rumenceye *calup* “dokum kalıbı, biçim, kesim, model, papuç kalıbı, dilim parça” anlamlarıyla geçmiştir ve *a pune cuiva calupul* [birini kalıba sokmak] deyimini “birine yalan söylemek”. Aynı şekilde *a minca calipul* [kalıp yemek] „aldatıl-

⁴¹ Ucu top biçiminde eski bir silah. Top biçiminde toplanmış saç.

⁴² 1. Zor kullanarak ele geçirme. 2. Tutma, hâkim olma.

⁴³ 1. Basmak işi; 2. Üzerine bası ile yapılmış renkli biçimler bulunan pamuklu kumaş; 3. Bu kumaştan yapılmış olan; 4. Matbu; 5. Basılmış matbu; 6. İstanbul kâğıdı ile oynanan bir oyun; 7. Gübre, tezlek.

⁴⁴ Kabıyla birlikte tartılan bir nesnenin kabının ağırlığı.

⁴⁵ Şapka yerine kullanılan, kırmızı, kalın çuhudan yapılmış, tepesinde püsküllü olan, silindirik biçiminde boşluk.

⁴⁶ 1. Altın, gümüş, mücevher gibi değerli eşya yığını, büyük servet; 2. Değerli şeylerin saklandığı yer; 3. Devlet malı. 4. Kaynak.

mak” anlamında kullanılmaktadır. *Kervan* kelimesi Rumenceye *caravană* şeklinde geçmiştir ve *cîinii latră caravana trece* [Köpekler havlar kervan geçer] deyimini „birşeyi umursamamak” anlamında kullanılmaktadır. Rumenceye *caravană* kelimesinden ayrıca *a cărăbăni* „taşımak” fiili türemiştir.

A băga la cutie [kutuya sokmak] „ezberlemek”. *A fi de la cutie* [kutudan olmak] „güzel ve temiz giyinmek”. *Papuç* kelimesi Rumenceye *papuc* “ayakkabı” anlamıyla geçmiştir. Bu kelime ile bir çok deyim bulunmaktadır. *A fi sub papucul cuiva* [birinin papucunun altında olmak] = yönetilmek. *A ține pe cineva sub papuci* [birinin papucun altına tutmak]= yönetilmek. *A lua la papuc* [papucu almak] =kaçmak. *A-i da papucii* [papuç vermek]= kovulmak. *A-și pierde papucii* [papucu kaybetmek] = ölmek anlamında kullanılmaktadır. *Pence*⁴⁷ kelimesi Rumenceye *pingea* “taban, ayakkabı pençesi” anlamıyla geçmiştir ve *a-i pune pingea* [pençe koymak] deyimini “yalan söylemek, kandırmak”. *A ține ca la pingele* [pençede tutar gibi] “yakınlık göstermemek”. *A bate la pingea* [penceyi dövmek] „para harcamak” anlamında kullanılmaktadırlar. *Perdah*⁴⁸ kelimesi Rumenceye *perdaf* “ince tahta, parlaklık, cila, kaplama” anlamıyla geçmiştir ve *a da cuiva un perdaf* [birine perdah vermek] deyimini “birini azarlamak” anlamında kullanılmaktadır. *Rende* kelimesi Rumenceye *rindea* şeklinde geçmiştir ve *a da la rindea* [rendelemek] deyimini “dövmek”. *A nu fi dat la rindea* [rendelenmemiş] deyimini “iyi yetiştirelememiş” anlamında kullanılmaktadır. *Takke* kelimesi Rumenceye *tichie* şeklinde geçmiştir ve *a se naște cu tachia în cap* [takkeyle doğmak] deyimini “şanslı doğmak, şanslı olmak” anlamında kullanılmaktadır. *Tava*⁴⁹ kelimesi Rumenceye *tavă* şeklinde geçmiştir ve *a da pe cineva pe tavă* [birini tavaya vermek] „şikayet etmek” anlamında kullanılmaktadır. *Tavan*⁵⁰ kelimesi Rumenceye *tavan* şeklindedir ve *a sta cu ochii în tavan* “tembellik yapmak” anlamında kullanılmaktadır. *Teneke*⁵¹ kelimesi Rumenceye *tinichea* şeklinde geçmiştir ve *a ajunge la tinichea* “sarhoş hale gelmek”. *A-i pune cuiva o tinichea pe coadă* [birinin kuyruğuna teneke koymak] “yardımcı olmak” anlamında kullanılmaktadır. *Teyel*⁵² kelimesi Rumenceye *tighel* “ön dikiş; yorgan dikişi, kumaş kenarında dikiş” anlamındadır ve *a trage cuiva un tighel* “birine teyel çekmek (yalan söylemek)” anlamında kullanılmaktadır. *Yaka* kelimesi Rumenceye *iaca* “elbise yakası” anlamındadır ve *a geșteli cuiva iacaua* [birinin yakasına dokunmak] “birini utandırmak”, *a pune cuiva iacaua* [birine yaka koymak] “yalvarmak” anlamlarıyla

⁴⁷ 1. Yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları; 2. Ayakkabının tabanındaki kösele. 3. *mece*. Etkisinden kurtulmak olanaksız, etkisi çok olan güç.

⁴⁸ 1. Paralama; 2. Tıraştan sonra tersine yapılan ikinci tıraş.

⁴⁹ 1. Yağ kızdırma, yiyecek kızartma vb. işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap. 2. Bu kapta pişmiş yemek;

⁵⁰ Bir yapının, kapalı bir yerin üst bölümünü oluşturan düz ve yatay yüzey.

⁵¹ 1. Yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sac; 2. Bu sacdan yapılmış; 3. Bu sacdan yapılan, yaklaşık yirmi litre hacmindeki kap; 4. Bu kabın aldığı miktarda olan.

⁵² 1. Seyrek ve eğreti dikiş; 2. Kumaşın kıyısına yapılan dikiş; 3. Hırka, mintan ya da köylülerin giydikleri dizliklerin üzerine yol yol işlenen nakış.

kullanılmaktadır. Bunun dışında Rumencede *a avea piper pe limbă* [dili biberli] „keskin dilli olmak”; *a i se sui piperul pe limbă* [dilde biberi yükselmek] „küs-mek, küs olmak”; *a se scãlda în parale* [para içine yüzmek]; *a ridica perdeaua* [perdeyi kaldırmak] „doğruyu göstermek”.

j) Argo Deyimleri

Türkçede *bok yemek* “yakışksız bir iş yapmak” deyimini Rumencede *a mân-ca boc* şeklinde ve “yalan söylemek” anlamında kullanılmaktadır. Türkçede *ana* kelimesi Rumenceye *anasîna* şeklinde ve bir deyimde geçer, bunun dışında kullanılmaz. *A lua cu anasîna* [anası ile almak] “zorla almak” anlamında kullanılmaktadır. Türkçede *sik*⁵³ kelimesi Rumenceye *sik* “kızdırmak” anlamıyla geçmiştir. Rumencede *a da cu sik* [sik vermek] “kızdırmak” anlamında kullanılmaktadır.

Sonuç

Bildirimizi hazırlanırken iki yüzden fazla Rumence deyim taranmıştır. Bu iki yüz deyimden yüz doksan beşi bildirimizde mevcuttur. Bildirimizi hazırlarken deyimleri anlam bakımından incelemeye çalıştık. Rumence deyimler Türk deyimlerle karşılaştırılarak ortak, benzer ve Türkçeden Rumenceye geçen kelimelerle oluşan deyimlerin üzerinde durulmuştur. Türkçeden Rumenceye geçen kelimelerle oluşan deyimler incelendiğinde bu deyimlerde *gibi* “ca” benzetme edatıyla oluşanlar, insanların fiziksel ve ruhsal niteliklerini yansıtanlar, yüklem-sel olarak kurulanlar, tam deyim niteliği taşıyanlar ve argo şeklinde kullanan deyimler olduğu görülmektedir.

Tarih boyunca bir arada yaşayan Rumen ve Türk halkları birbirini etkilemiştir. Bu etkileşim sonucunda dilde görülen bu harika dil birimleri, Rumen kültüründe, yaşam tarzında geçmişte olduğu gibi günümüzde de görülmeye devam etmektedir. Rumen topluluğu ortak, benzer ve Türkçeden Rumenceye geçen kelimelerle oluşan deyimlerin günümüzde de kullanılması Rumenlerin Türk dilini, kültürünü, yaşam tarzını benimsemesi sonucunda oluşmuştur. Bu tip benimsemeler görülmesi Türk ve Rumen kültürünün yakınlığının bir göstergesidir.

⁵³ Erkeklik organı.

KAYNAKÇA:

- AKSAN, Doğan, *Türkçenin Sözvarlığı*, Engin Yay., Ankara 2000.
- AKSAN, Doğan, *Her Yönüyle Dil*, TDK Yay., Ankara 2007.
- AKSAN, Doğan, *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yay., Ankara 2013.
- AKSAN, Doğan, *Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri*, Bilgi Yay., Ankara 2014.
- AKSOY, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimleri Sözlüğü*, C. I-II, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2007.
- BOTEZATU, Grigore - Hîncu A., *Dicționar de Proverbe și Zicători Românești*, Editura Litera, București-Chișinău 2001.
- BUDU, Mariana – Ay, S., “Atasözlerinden Hareketle Türk ve Moldov Kültüründe Dağ Motifi”, *XXV. Uluslararası Kıbatek Edebiyat Sempozyumu, Edebiyatta Dağ*, (Yay. Haz. Metin Turan), Başkent Klişe Matbaacılık, Ankara 2013, s. 107-117.
- BUDU, Mariana, “Türk ve Moldov Atasözlerindeki “Yemek” Kavramının Karşılaştırmalı Biçimde İncelenmesi”, *3rd International Conference On Language And Literature Turkish In Europe-Udek, 30 Oktober- 1 November 2014*, V. I, Tiran-Albania 2014, s. 325-337.
- BUDU, Mariana, “Türkçeden Rumenceye Geçen Kelimelerin Fono-Semantik Başkalaşması”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 53, sy. 53, İstanbul 2016, s. 1-18.
- CARTALEANU, Tatiana – Cosovan, O. – Cartaleanu, E., *Dicționar de Proverbe Comentate*, Edidura Știința, Chișinău 2007.
- DABÎJA, Nicolae, *La Școala Proverbilor*, Literatura Artistică, Chișinău 1984.
- DEXI *Dicționar Explicativ Ilustrat al Limbii Romîne*, Gunivas, İtalia 2007.
- JUNGHEATU, Efim, *Proverbe și Zicători*, Edidura Știința, Chișinău 1981.
- MANKALYALI, Mehmet Z., *Rumence-Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara 2013.
- ÖZKAN, Mustafa, “Deyimleşmiş İnkilemeler”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 20-26 Eylül 2004*, TDK Yay., Ankara 2004, s. 2289-2317.
- ÖZKAN, Mustafa, *İnsan, İletişim ve Dil*, Akademik Kitaplar Yay., İstanbul 2010.
- PANN, Anton, *Culecere de Proverburi sau Povestea Vorbei*, București 1852.
- SUCÎU, Emil, *101 Cuvinte De Oricine Turca*, Editura Humanitas, București 2013.
- Türkçe Sözlük*, TDK Yay., Ankara 2011.
- ZANE, İliulu A., *Proverbele Românilor*, C. 1, București 1903.

